

Kvietimo „Adaptuoto ir išplėsto jaunimui
palankių sveikatos priežiūros paslaugų
(JPSPP) teikimo modelio įdiegimas“ pagal
2014–2021 m. Europos ekonominės
erdvės finansinio mechanizmo programą
„Sveikata“ gairių pareiškėjams
1 priedas

JAUNIMUI PALANKIŲ SVEIKATOS PRIEŽIŪROS PASLAUGŲ TEIKIMO MODELIO IR KOORDINAVIMO NACIONALINIU LYGIU APRAŠAS

I SKYRIUS BENDROSIOS NUOSTATOS

1. Jaunimui palankių sveikatos priežiūros paslaugų (toliau – JPSPP) teikimo modelio aprašas (toliau – Aprašas) nustato jaunimui palankių sveikatos priežiūros paslaugų teikimo savivaldybėse rekomenduojamo modelio viziją, tikslą, uždavinius, struktūrinę-funkcinę sąrangą, rekomenduojamus diegimo etapus.
2. Aprašas yra parengtas remiantis 2009–2014 m. Europos ekonominės erdvės ir Norvegijos finansinio mechanizmo programos Nr. LT11 „Visuomenės sveikatai skirtos iniciatyvos“ projekto „Jaunimui palankių sveikatos priežiūros paslaugų teikimo modelio sukūrimas“ (toliau – projektas) metu sukurtu ir 2014–2021 m. Europos ekonominės erdvės finansinio mechanizmo projekto metu „Jaunimui palankių sveikatos priežiūros paslaugų teikimo modelio koregavimas ir koordinavimas nacionaliniu lygiu“ patobulintu modelio aprašu.

II SKYRIUS MODELIO VIZIJA, TIKSLAS, UŽDAVINIAI

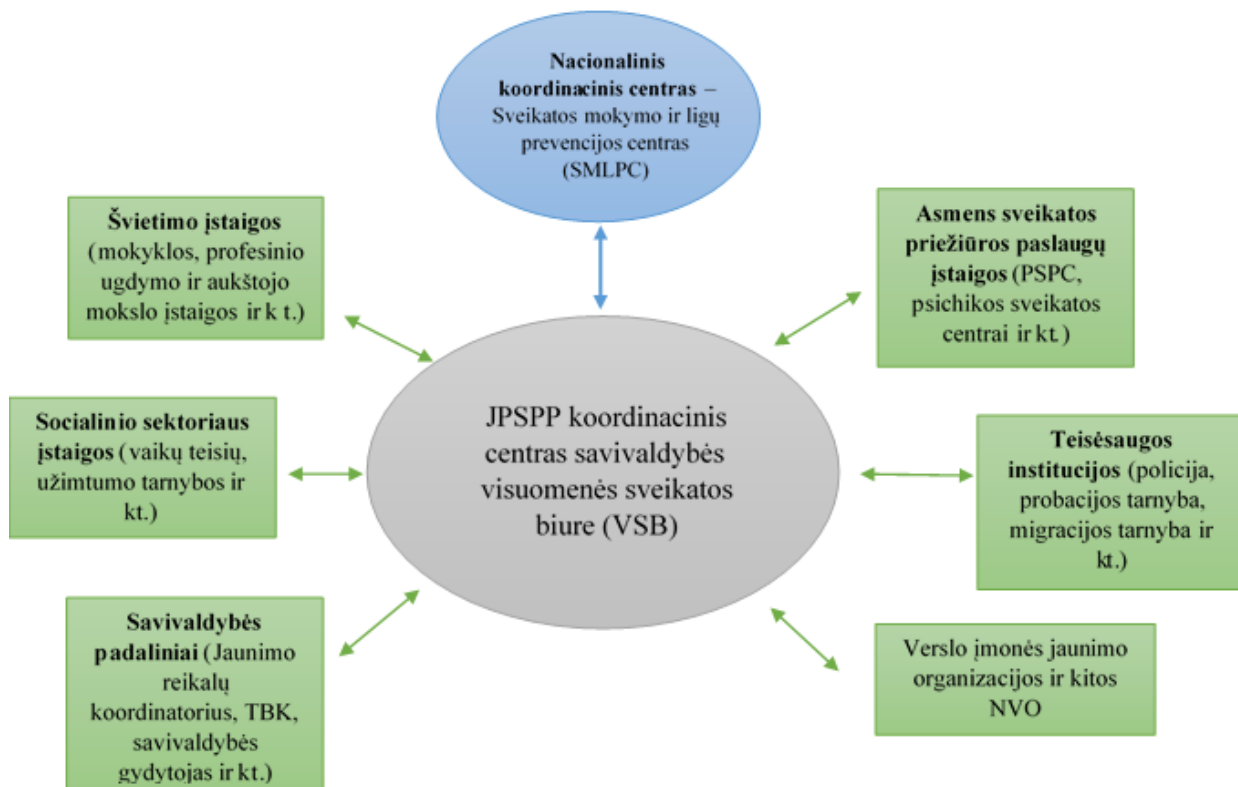
3. **Modelio vizija** – jaunimui (14–29 m.) teikiamos palankios, konfidencialios paslaugos, padedančios stiprinti fizinę ir psichinę sveikatą, padėti ugdyti sveikos gyvensenos įpročius, sumažinti jaunų žmonių sergamumą bei tikslingai spręsti jaunimui susirūpinimą keliančias problemas.
4. **Modelio tikslas** – teikti poreikius atitinkančias kokybiškas ir prieinamas jaunimui palankias sveikatos priežiūros paslaugas bei paskatinti jaunus žmones rinktis sveikesnį gyvenimo būdą.
5. **Modelio uždaviniai:**
 - 5.1. koordinuoti JPSPP teikimą savivaldybėje, vykdant koordinacinio centro veiklą;
 - 5.2. gerinti specialistų ir jaunimo sveikatos koordinatorių kompetencijas;

- 5.3. stiprinti jau egzistuojančių, jaunimui paslaugas teikiančių institucijų tinklą;
- 5.4. teikti jaunimui palankias kompleksines paslaugas savivaldybėse.

III SKYRIUS MODELIO STRUKTŪRINĖ-FUNKCINĖ SĄRANGA

- 6. Modelio paslaugų teikėjų tinklo struktūra savivaldybėje.

Jaunimui palankių sveikatos priežiūros paslaugų teikimo modelis. Paslaugų teikėjų tinklo struktūra.

7. Privalomi Modelio elementai:

- 7.1. JPSPP koordinacinis centras savivaldybėje;
- 7.2. JPSPP teikiančių institucijų tinklas;
- 7.3. Jaunimo sveikatos interneto portalas (toliau – Portalas);
- 7.4. Mokymai specialistams, dirbantiems su jaunimu;
- 7.5. JPSPP viešinimas savivaldybėje;

7.1. JPSPP koordinacinis centras (toliau – KC) – įsteigtas savivaldybės teritorijoje. KC funkcijas atlieka savivaldybės visuomenės sveikatos biuras (toliau – VSB), kuris organizuoja reikiamų paslaugų teikimą. KC yra įdarbinamas JPSPP koordinatorius, kurį paskiria VSB direktorius. VSB privalo užtikrinti psichologinių paslaugų teikimą jaunimui KC įdarbindamas

psichologą (ne mažiau nei 0,5 etato darbo krūviu) arba įsigydamas psichologines paslaugas teisės aktų nustatyta tvarka. KC funkcijos gali būti vykdomos nebūtinai VSB patalpose. KC priskiriamos patalpos turi būti jaunimui strategiškai patogioje vietoje, šalia jaunimo susibūrimo vietų (pvz., jaunimo centras, universitetas ir pan.), tinkamai įrengtos, jaunimui patrauklios, užtikrinančios konfidencialumą ir privatumą. KC turi būti aprūpintas informacinėmis technologijomis, telefoninio ryšio priemonėmis bei biuro įranga.

JPSPP koordinatorius – specialistas, dirbantis VSB ir vykdamas koordinatoriaus bei atvejo vadybos funkcijas. Specialistas privalo turėti aukštąjį ar jam prilygintą sveikatos mokslų studijų krypties išsilavinimą ir diplomą, patvirtinantį suteiktą bakalauro ar aukštesnį kvalifikacinį laipsnį; aukštąjį ar jam prilygintą socialinių mokslų studijų krypties grupės psichologijos, socialinio darbo studijų krypties išsilavinimą ir diplomą, patvirtinantį suteiktą bakalauro ar aukštesnį kvalifikacinį laipsnį. JPSPP koordinatorius savo darbe vadovaujasi Nacionalinio koordinatoriaus parengtomis veiklos gairėmis.

JPSPP koordinatoriaus funkcijos:

1. suburti specialistų komandą bendradarbiavimo sutarčių pagrindu (Modelio paslaugų teikėjų tinklo struktūra savivaldybėje) ir koordinuoti jos veiklą; inicijuoti ir (ar) organizuoti reguliarius šių specialistų susitikimus – su paslaugų gavėjais, teikėjais, administratoriais, politikais; inicijuoti šių specialistų kvalifikacijos ar kompetencijų tobulinimą jaunimui palankių sveikatos priežiūros paslaugų teikimo srityje;
2. koordinuoti jaunimui palankių sveikatos priežiūros paslaugų – sveikatos stiprinimo, prevencijos, konsultavimo ir stebėsenos – teikimą savivaldybėje, remiantis Portale (www.sveikatostinklas.lt) pateiktais algoritmais;
3. vykdyti individualią atvejo vadybą: įvertinti jauno žmogaus sveikatos poreikius, organizuoti motyvacinį pokalbį, sudaryti paslaugų teikimo planą, tarpininkauti jaunam žmogui kreipiantis į asmens sveikatos priežiūros įstaigą dėl asmens sveikatos priežiūros paslaugų, o jei reikia – ir kreipiantis į kitas ne sveikatos sektoriaus įstaigas, palaikyti su juo (ar jo artimaisiais) nuolatinį ryšį, kol bus išspręsta jauno žmogaus sveikatos problema;
4. teikti informaciją jaunimo sveikatos interneto Portalui (www.sveikatostinklas.lt) (rengti straipsnius, informuoti apie savivaldybėje vykstančius renginius);
5. atlikti jaunimo sveikatos būklės analizę – pristatyti tarpinstitucinei darbo grupei ir savivaldybės administracijai;
6. teikti informaciją VSB vadovui apie iškilančias problemas ir pasiūlymus dėl teikiamų paslaugų plėtros ir organizavimo tobulinimo;
7. dalyvauti Nacionalinio koordinacinio centro rengiamuose mokymuose;
8. viešinti JPSPP pagal Modelio viešinimo strategiją;

9. reguliariai vykdyti Modelio veiklos bei rezultatų vertinimą. Vertinimas atliekamas Modelio diegimo pradžioje, o vėliau – kas dvejus metus.

7.2. JPSPP teikiančių institucijų tinklas. Savivaldybėje esantis tarpsektorinis ir tarpinstitucinis funkcinis tinklas, kurio veikla – kompleksinių paslaugų jaunimui (sveikatos, švietimo, teisėsaugos, socialinių ir pan.) teikimas, aprašytas Portalo aštuoniuose algoritmuose:

1. Lytiškai plintančių infekcijų ir neplanuoto nėštumo prevencija,
2. Psichiką veikiančių medžiagų vartojimo prevencija,
3. Alkoholio vartojimo prevencija,
4. Depresijos prevencija,
5. Savižudybių ir savižalos prevencija,
6. Sveikatos sutrikimų, susijusių su antsvoriu ir nutukimu prevencija,
7. Seksualinio smurto prevencija,
8. Valgymo sutrikimų prevencija.

Algoritmai detalizuoja paslaugų teikimo seką – kokios paslaugos, kokie specialistai, kokiose institucijose, kada ir kaip teikia kompleksines paslaugas jaunimui. Siūlomi algoritmų taikymo tipai: *tiesioginio kontakto su asmeniu atveju*, kai dėl konkrečios asmeninės sveikatos problemos ar sveikatos gerinimo klausimais kreipiasi konkretus asmuo; *sistemini*, kai sveikatos, sveikatą veikiančių veiksnių ar su sveikata susijusių paslaugų teikimo ar sveikatos gerinimo klausimais kreipiasi institucijos, organizacijos arba konkretus asmuo (ar problemos identifikuojamos stebėsenos metu) ne dėl konkrečios asmeninės sveikatos problemos, o dėl klausimų, kuriems išspręsti reikia sisteminių, organizacinių, finansinių, teisinių ir politinių sprendimų.

7.3. Jaunimo sveikatos interneto portalas (www.sveikatostinklas.lt). Portalą administruoja Sveikatos mokymo ir ligų prevencijos centras (toliau – SMLPC). Portale pateikiama moksliskai pagrįsta, jaunimui pritaikyta informacija, skatinanti rinktis sveiką gyvenimo būdą. Portalas sudarytas iš dviejų dalių: jaunimui – naujienos, renginiai, rekomenduojama literatūra, pirmoji pagalba, KLAUSK specialisto skiltis, specialistams – algoritmai, metodikos, mokomoji medžiaga, įvairios duomenų bazės.

7.4. Mokymai specialistams, dirbantiems su jaunimu. Savivaldybėje organizuojami mokymai, siekiant kelti jaunimui paslaugas teikiančių specialistų kvalifikaciją ir kompetenciją, bei gerinti skirtingų sektorių specialistų bendradarbiavimą, sprendžiant įvairias jaunimo sveikatos problemas. Nacionaliniu mastu JPSPP koordinatorių mokymus organizuoja SMLPC.

7.5. JPSPP viešinimas savivaldybėje. JPSPP viešinimas pagal nacionalinio koordinacinio centro parengtą Modelio viešinimo strategiją. Tai vieninga, pritaikyta visoms savivaldybėms viešinimo strategija, kurios priemonės turi būti pritaikytos jaunimui ir kitiems suinteresuotiems

asmenims. Ši strategija paaiškins kiekvieną informacinės kampanijos viešinimo priemonę, nurodant plusus ir minusus, kur, kada ir koku periodiškumu jas tikslinga naudoti bei kokiai tikslinei grupei yra skirtos. Taip pat parengtas visoms savivaldybėms tinkantis JPSPP plakato maketas bei JPSPP idėją ir tikslą atspindintis logotipas.

8. Rekomenduojami Modelio elementai:

8.1. Asmens sveikatos paslaugų teikimas „žaliojo koridoriaus“ principu;

8.2. Mobiliųjų paslaugų teikimas savivaldybėse.

8.1. Asmens sveikatos paslaugų teikimas „žaliojo koridoriaus“ principu. „Žaliasis koridorius“ – galimybė jaunam žmogui gauti efektyvias ir konfidencialias asmens sveikatos paslaugas per kuo trumpesnę laiką.

8.2. Mobiliųjų paslaugų teikimas savivaldybėse. Šia paslauga siekiama stiprinti toliau nuo KC nutolusių gyvenamųjų vietovių bendruomenės narių atstovavimą jaunimo sveikatos interesams, tarpžinybinį ir tarpinstitucinį bendradarbiavimą, bendrų sveikatos projektų rengimą ir renginių organizavimą, jaunimo sveikatos iniciatyvų palaikymą. Mobilios komandos savivaldybėje formuojamos iš įvairių sričių specialistų pagal poreikį. Mobilios komandos specialistai jaunam žmogui suteikia informaciją apie JPSPP: medicininės, socialinės, psichologinės ar kitokios pagalbos gavimo galimybes savivaldybėje.

IV SKYRIUS REKOMENDUOJAMI MODELIO DIEGIMO ETAPAI

1. Susipažinimas su šiuo Aprašu ir Jaunimui palankių sveikatos priežiūros paslaugų modelio diegimo ir vertinimo metodinėmis rekomendacijomis (<http://sam.lrv.lt/lt/veiklos-sritys/programos-ir-projektai/norvegijos-paramos-programa/jaunimui-palankiu-sveikatos-prieziuros-paslaugu-teikimo-modelio-diegimo-ir-vertinimo-metodines-rekomendacijos>), galimybių įdiegti Modelį savivaldybėje įvertinimas, Modeliui įdiegti reikalingų politinių ir organizacinių sprendimų priėmimas (*savivaldybė, ketinanti įdiegti Modelį*).

2. Savivaldybėje ketinamų įdiegti Modelio elementų ir kitų pasirinktų JPSPP iniciatyvų aptarimas, įgyvendinimo priemonių plano parengimas (*savivaldybė, ketinanti įdiegti Modelį*).

3. Lėšų KC veiklai numatymas (*savivaldybė, ketinanti įdiegti Modelį*).

4. KC įkūrimas, patalpų įrengimas (*savivaldybė, ketinanti įdiegti Modelį*).

5. JPSPP koordinatoriaus įdarbinimas ir psichologinių paslaugų KC užtikrinimas (*savivaldybė, ketinanti įdiegti Modelį*).

6. Bendradarbiavimo sutarčių su kitomis savivaldybės institucijomis ir įstaigomis sudarymas (KC).

7. Mokymai paslaugų tinklo teikėjams savivaldybėje (*Modelį diegianti savivaldybė, KC*).
8. Su JPSPP teikimu susijusių institucijų ir organizacijų sąrašo (sveikatos priežiūros, visuomenės sveikatos, švietimo, socialinio sektoriaus ir kitų institucijų), funkcinių bei pavaldumo ryšių tarp jų parengimas ir atitikties JPSPP teikimo reikalavimams įvertinimas bei aprašymas (*KC*). Ši informacija apie institucijas ir trumpas jų kontaktinės informacijos aprašas reikalingas tam, kad Algoritmai konkrečioje savivaldybėje būtų susieti su atitinkamos savivaldybės paslaugų teikėjais ir būtų atsižvelgta į esamą paslaugų teikėjų infrastruktūrą. Į kompleksinių paslaugų jaunimui teikimą turėtų būti įtraukiama kuo daugiau savivaldybės institucijų – biudžetinės įstaigos, nevyriausybines organizacijos, savivaldybės ir verslo įmonės, dalyvaujančios ne tik teikiant paslaugas, bet ir galinčios atlikti organizacines funkcijas, dalyvauti inicijuojant naujas JPSPP teikimo iniciatyvas.
9. JPSPP teikimas savivaldybėje, taikant adaptuotus Algoritmus (*KC, bendradarbiaudamas su kitais suinteresuotų institucijų atstovais*).
10. Modelio funkcionavimo (proceso ir rezultatų) vertinimas (*KC*).
11. Lėšų JPSPP viešinimui numatymas (*Modelį diegianti savivaldybė, KC*).
12. Modelio finansavimo ir veiklos vykdymo užtikrinimas ne mažiau kaip penkerius metus po projekto užbaigimo/Modelio įdiegimo (*Modelį diegianti savivaldybė*).